

3) Narobe: tožnika se je z zahtevkom, da se mu rabokupni predmet izroči, zavrnilo; zmagal je pa z zahtevkom, da se ugotovi obstoj pogodbe; v tem slučaju mora vsaj znova staviti predlog itd. A s tem se toliko povdarjani nujnosti rabokupnega postopanja pač ne vstreže; navadno bo pa tudi tožniku preostala le tožba za obnovo. Seveda tožnik lahko tudi umakne svojo odpoved, ako toženec ugovarja neobstoj rabokupne pogodbe, ter vložiti ugotovilno tožbo pri sodnem dvoru — združiti obeh zahtevkov vsled §-a 227 c. pr. r. ne sme — in čaka konca ugotovilne pravde: vse v ime nujnosti in cenosti postopanja!

Kornfeld toraj po pravici povdarja neprilichnost, da se stvarno skupaj spadajoča stvar kroji in zavrača pred dve med seboj neodvisni sodišči; žal, da se tej nepriliki le deloma pride v okom, tudi če se z menoj vred priznava, da je dovoljeno pretrgati postopanje po §-u 190 c. pr. r., ker se bo prilika za tako pretrganje le redkokedaj nudila. Posebno hudo je s tem prizadet tožnik, dočim si toženec pomaga s pritožbo.

Koncem tega poglavja je »de lege ferenda« le predlagati: ako postane tekom pravde o rabokupnih sporih sporen tudi obstoj ali neobstoj pogodbe, naj se ali okrajnemu sodišču dovoli pravomočna rešitev tega predsodnega vprašanja, in pri tem pride v poštev, da sme sodišče v slučaju protitožbe nekako v prilog tožencu to že sedaj storiti, ali naj pa gre s predlogom na ugotovitev tudi sedaj izključno pred okrajno sodišče spadajoči slučaj pred pristojni sodni dvor, kar sedaj onemogoča določba §-a 104, odst. 2. j. n.

Ukaz cesarja Franca I. z l. 1814. v slovenskem jeziku.

Priobčil P. pl. Radics.

Ko so cesarske avstrijske čete zopet pridobile Ilirijo, katero so bili zasedli leta 1809. Francozi, je odredil avstrijski vladar cesar Franc I. z najvišjim ukazom dto. Schönbrunn, 4. julija 1814 prisezanje prebivalcev vojvodine Kranjske, katere je bil zopet zbral okolo svojega žezla.

Jeden izvod tega ukaza, kateri je bil izdan za prebivalce po kmetih v slovenskem jeziku, sem našel v knjižnici gosp. grofa Antona Barbo na gradu v Rakovniku.

Ukaz obsega dve poli močnega ustrojnega papirja ter je tiskan z lepimi, velikimi črkami in sicer najbrže v c. kr. državni tiskarni na Dunaju.

Jezik je za dotični čas še dokaj čist. Mogoče je, da je prvotni nemški tekst prevel naš slavni rojak Kopitar, a o tem prepuščam sodbo jezikoslovcem-strokovnjakom.

Kakor kaže vsebina ukaza, je imel vladar namen, prebivalcem na deželi priseganje v vsaki smeri kolikor mogoče olajšati, t. j. prihraniti jim za ta lojalnostni akt kolikor mogoče stroškov za pota k gosposkam itd. Priseganje stanov vojvodine Kranjske, kot reprezentantov cele dežele, je bilo odrejeno na 4. oktobra 1814 pred cesarskim, navlašč za to v stolno mesto Ljubljano odposlanim »Huldigungs-Hofkommissär«-jem ekscelenco grofom Saurau-om; ta dan se je priseganje tudi res jako slovesno vršilo. Podložniki z dežele pa so morali pristojnim graščinskim uradom do istega dne pismeno potrditi prisego, priobčeno v cesarskem ukazu.

Toliko v pojasnilo ukaza, v mnogih ozirih jako zanimivega, katerega navajam v nastopnem doslovno z obema v njem omenjenima zaprisežnima obrazcema *A* in *B*.

Mi Fronz Pervi po Boshji milosti zefar Estrajski
Kral Vogerski, Pemski, Halifhki, in Ladomirski
itd. Prevajvod Estrajski itd. itd.

Osnanili smo po nafhimu listu, k' smo ga dali 23. dan Julia lejtas, de po deshelah pod franzosko oblastjo Ilirija imenovanih, k' smo jih po frezhno dognani vojski s' nafhimi zesarstvam sdrushili, naj se vfi bres pomude perpravio nam svoj podklon opraviti, inu podloshnisko svestobo persezhi, de bomo potlej vse primze in rojake tih deshél spet v' lhtevilo nafhih svestih podloshnov sprejeli.

Ta prashni opravik obhajat odlozhimo na 4. dan mefza perhodniga octobra in narozhimo, ter postavimo nafhiga lubiga svestiga Fronza Knesa Saurau, nafhiga sdajniga skrivniga

svetvavza in kamrarja, velkiga krishanka vogerskiga reda svetga Stefana, Namestnika fvojiga po Estrajhu pod Enfo i. t. d. nashiga provoblastenga Narozhenza, s' narozhilam perfego vfih deshél popreifhne Ilirie v' nashimu imenu sprejeti.

Ta podklon in perfega vfakitirih rojakov bo sploh tako napravljena in sturjena, de vfi rojaki imenvanih deshél bres raslozhka fvojiga stanu fvoj podklon opravio in perfeshejo svestobo al s' lastno fvojo besedo, al is vust drugih namest febe povoblastenih. Rezh pojde tako:

Shkofje vfi, al pa v' shkofiah, bres shkofnih, namestniki shkofovi pridejo s' lastnim shivotam v' Lublano, in ondi ta dan perféshejo svestobo sa fe, inu v' duhfo fvojih svetskih duhovnov, slasti dehantov na kmetih, fajmoshtrov in farnih namestnikov.

Raven to sadéne vse kapitliske dehante, profhte, opate, prelate, provinziale, al sprednike kloftriskih rédov, kar jih je po deshélah; tudi sprednike vifokih fhof, de bodo tudi ti fvoje shivotno perfego opravili sa fe in fvoje poddrushene.

Gospojske po vnovizh dobteni dershavi bi fzer sadéval shivoten prihod in podklon vse sploh bres raslozhka.

Al ker shelimo nektirim, kar je mogozhe, polahshat a zlo pervarvati strofhik popotve is dalnih strán, jim dovolimo, de nam bodo svestobo perfegli po nalafh sa to povoblastenih, to je gospojske tistih okrajn, k' jih bo timzhafen deshelski Poglavar imenval.

Lastniki sledne take okrajne fe snidejo pred perféshnim dnevam per nalafh sa to svolenemu spredniku fvoje okolize ob dnevu, k' jim bo rezhen, snidejo naj fe shivotno, zhe pa kdo iti ne more, naj pofhle povoblastenka namest sebe. Sbrani fi volio is med febe svolenze, vender ne zhes fhest is okrajne, ki pojdejo sa vse perlegat.

Tim svolenzam naj dajo vfi volivzi pifano, in s' lastnimi rokami podpisano oblast, de jo nekaj dni pred perfeshnim dnevam pernésejo nashimu povoblastenmu Narozhenzu, in de potlej nam svestobo perféshejo sa se, in v' duhfo fvojih narozhivzov.

De drugim ludem ne bo treba hodit in dnarjev tratit bodo sofedje vfaziga mesta, terga, vali, tudi judovskiga sbora

svojo svestobo prelegli ob sploh vřim postavlennmu dnevnu v poglavnimu mestu svojga kraja.

Sa to bo treba sofeřkim sprednikam narozhiti, da vřak sprednik na perfeřhni dan sbere vse sofede v' hiřho, k' je timu opravilu perlořhna; naj jim perfeřhno vkaso osnani in pové, kaj se pravi svestobo perfeřhi, kakřhin greh je kriva perfeřga, kako velika bi bila ta pregreřha. Potlej jim bero pozhaři podklónove beřede in perfeřgo; vři sbrani pa s' podvignenmi defnizami in kvirřhko pomolenmi tremi perřtmí s' premirřlikam sa njim beřede isrekvajo.

De vse to je opravleno, bo vřlaka sofeřka piřmo naredila, kakor ga tukaj na konznu pod zherko A. perstavimo; podpishe ga sprednik in trije soředni stararřhini; ter ga pošlejo svoji okrajinski oblasti, ta pa deshelskimu Poglavarju.

Pod zherko B. postavimo podóbo perfeřge, k' jo bodo delali vři rojaki bres raslořhka svojiga stanu, imenitnosti, al vrednosti.

Dano na narřhimu gradu Shenbrun dvajset in zheterti dan Julia v' lejtju tařhent ořemsto in řhtirnajř, narřhiga kralvanja v dvařet in tretjimju.

Fronz.

Alois Graf Ugarte

Kralevi pemske narřvishi in prevajvodski
estrajski prvi Kanzler

Prokop Graf Lashanski

Po Njih zef. kr. Svetlosti
narřvřh lastnimu povelju
Fronz Anton Graf Ajhelburg.

A.

Podpisani sprizhamo de na 4. dan meřza Octobra 1814.
řo vři soředje sofeřske svojo svestobino
perfeřgo opravili s' temi beředami:

»Oblubimo in perféshemo per Bogu vfigamogózhnimu s' perfego sa se in (po prejeti oblasti v' duhho svojih narozhivzov) de bomo Njih Svetlosti Fronzu Pervimu po boshji milosti zefarju Estrajskimu; kralu Jerusalemskimu, vogerskimu, pemskimu, Dalmafškimu, Hrovaskimu, Slavonskimu, Halifškimu in Ladomirskimu; Prevajvodu Estrajskimu; Vajvodu Lorinskimu, Virzburfškimu in Frankonfškimu; velikimu Knefu Erdelja; Grafu strane Moravske; Vajvodu Stajerskimu in Korofškimu, gorne in dolne Shlesie; pokneshemu grafu Habsburskimu itd. itd. nafhimu premilostvimu deshelnimu gospodu in njega pravizhnim nastópnikam svesti in pokorni, de bomo njegov in estrajskiga zefarstva prid vfelej podpérali, sgube pa in fhkode ga po vfi svoji mozhi varvali, inu de bomo vfelej svesti in pokorni podloshni, tako réf nam Bog pomagaj!

To refnizo poterdimo; fe timu pifmu podpifhemo inu ga podpezhátimo.

B.

Oblubimo in perféshemo per Bogu vfigamogózhnimu s' perfego sá fe in (po prejeti oblasti v' duhho svojih narozhivzov) de bomo Njih Svetlosti Fronzu Pervimu po boshji milosti zefarju Estrajskimu; kralu Jerusalemskimu, vogerskimu, pemskimu, Dalmafškimu, Hrovaskimu, Slavonskimu, Halifškimu in Ladomirskimu; Prevajvodu Estrajskimu; Vajvodu Lorinskimu, Virzburfškimu in Frankonfškimu; velikimu Knefu Erdelja; Grafu strane Moravske; Vajvodu Shtajerskimu in Korofškimu, gorne in dolne Shlesie; pokneshenmu grafu Habsburskimu itd. itd., nafhimu premilostvimu deshelnimu gospodu in njega pravizhnim nastópnikam svesti in pokorni, de bomo njegov in estrajskiga zefarstva prid vselej podpérali, sgube pa in fhkode ga po vfi svoji mozhi varvali, inu de bomo vfelej svesti in pokorni podloshni, tako réf nam Bog pomagaj!

